

PM

Nämnd:

Dnr: 24UN156

Utbildningsnämnden

2024-09-06

Dimensionering av gymnasial utbildning

Att möta arbetsmarknadens behov

Efter Stjernkvists utredning, "Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning" (SOU 2020:33), fattade Sveriges riksdag i juni 2022 beslut om att förändra villkoren för att kunna bedriva gymnasial utbildning. Syftet är att utbildningsplatser i ökad utsträckning ska dimensioneras efter arbetsmarknadens behov. Dessutom ska minst tre huvudmän samverka för att få bedriva utbildning.

Regeringen gav under 2022 uppdraget till Statens skolverk att ta fram planeringsunderlag för landets regioner och arbetsmarknadsområden.

I maj 2023 tecknades ett historiskt samverkansavtal mellan gästrikedkommunerna inklusive Älvkarleby i syfte att uppnå de intentioner som följer av beslutet ovan.

Även i kommunplanen för 2024 har det tagits fasta på det behov som föreligger att bättre matcha arbetsmarknadens behov i förhållande till regionens nuvarande utbildningsutbud.

I Skolverkets planeringsunderlag för gymnasial utbildning, Gävleborgs län 2023-2026, är bedömningen att antalet utbildningsplatser behöver omfördelas. Andelen utbildningsplatser behöver minska på samtliga högskoleförberedande program förutom teknikprogrammet och humanistiska programmet, samt på vissa yrkesprogram. Andelen behöver öka på fem yrkesprogram, i syfte att möta arbetsmarknadens behov. I föreliggande planeringsunderlag gäller detta:

- el- och energiprogrammet
- fordons- och transportprogrammet
- industritekniska programmet
- VVS- och fastighetsprogrammet
- vård- och omsorgsprogrammet.

För att möta uppdraget i planeringsunderlaget behöver utrymme skapas för de identifierade programmen att växa. I dag ligger alla program utom fordons- och transportprogrammet på Polhemsskolan där lokalerna inte tillåter någon betydande utökning av antalet utbildningsplatser. Utrymme behöver därför skapas för ett eller flera av programmen att expandera.

Program möjliga att flytta

2020 – 2021 genomförde Utbildning Gävle en översyn över vilka gymnasieprogram Gävle kommuns gymnasieskolor ska erbjuda per skola. Översynen pekade på att de yrkesprogram som var lättast att flytta var vård- och omsorgsprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. De fyra övriga i planeringsunderlaget definierade programmen med behov av att öka andelen utbildningsplatser konstateras samtliga som svåra att flytta utan betydande kostnader. Alla dessa program är beroende av lokaler anpassade för verksamheten samt kräver en stor mängd inventarier kopplade till utbildningen.

I Skolverkets planeringsunderlag görs bedömningen att andelen utbildningsplatser på vård- och omsorgsprogrammet i regionen behöver öka medan andelen på barn – och fritidsprogrammet behöver minska.

Ur Skolverkets planeringsunderlag för regional utbildning, Gävleborgs län 2023 – 2026:

Vård- och omsorgsprogrammet

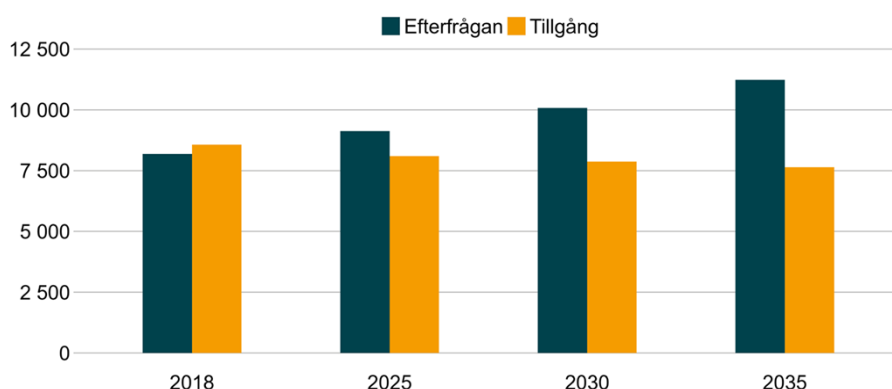
Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på vård-och omsorgsprogrammet i gymnasieskolan bör öka. Huvudmännen bör även planera och dimensionera programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Skolverkets bedömning är även att antalet elever som läser en vård-och omsorgsutbildning inom komvux bör öka.

Enligt SCB:s prognos väntas det på nationell nivå bli stor brist på vård-och omsorgsutbildade 2035. Även i Gävleborgs län bedöms det finnas en risk för stor brist framöver.

Länets tillgång på vård-och omsorgsutbildade väntas minska med cirka 10 procent under prognosperioden. Pensionsavgångarna i utbildningsgruppen väntas bli större än genomsnittet på hela arbetsmarknaden. Relativt många i utbildningsgruppen väntas vidareutbilda sig

framöver och de allra flesta inom hälso- och sjukvårdsområdet. Efterfrågan på utbildade väntas öka med cirka 35 procent under prognosperioden.

Prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade inom vård och omsorg i länet fram till 2035.

Barn- och fritidsprogrammet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på barn- och fritidsprogrammet bör minska. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Skolverket bedömer även att antalet utbildningsplatser inom barn- och fritidsutbildningar på komvux bör minska.

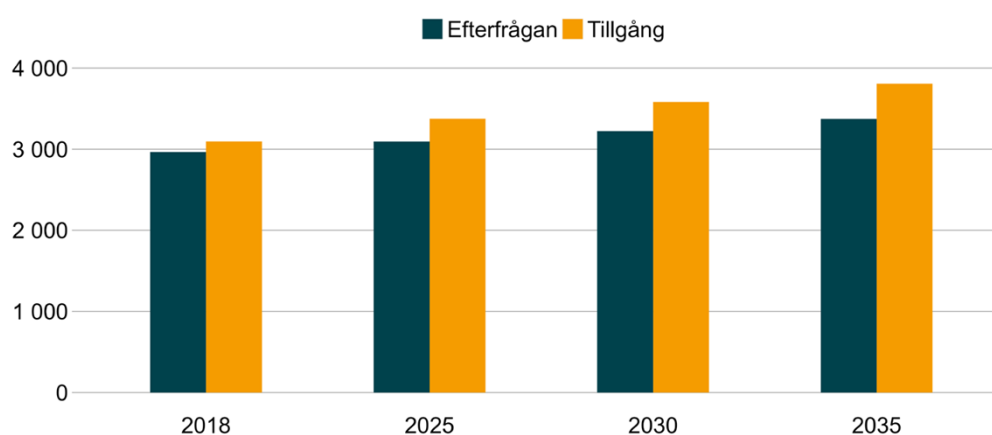
SCB bedömer att det på nationell nivå väntas bli ett visst överskott på barn- och fritidsutbildade 2035. I Gävleborg bedömer SCB att det finns en risk för visst överskott på utbildade år 2035.

Länets tillgång på utbildade väntas öka med ungefär 25 procent under prognosperioden.

Pensionsavgångarna väntas bli mindre än genomsnittet på hela arbetsmarknaden. Efterfrågan på barn- och fritidsutbildade väntas öka med cirka 15 procent fram till år 2035.

Efterfrågeökningen beror på den utbildningsväxling som väntas fortsätta. Den innebär att en större andel av de som arbetar som barnskötare och elevassistenter på sikt antas ha barn- och fritidsutbildning.

Prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade inom barn och fritid i länet fram till 2035.

Att öka andelen utbildningsplatser

I Skolverkets planeringsunderlag görs en tydlig bedömning att andelen utbildningsplatser på, bland annat vård- och omsorgsprogrammet behöver öka utifrån det nuvarande och kommande kompetensförsörjningsbehovet inom vård- och omsorgsyrken. I dagsläget finns ingen möjlighet för något program att växa i nödvändig storleksordning inom Polhemsskolans befintliga lokaler vilka alla nyttjas till sin fulla kapacitet.

Ett sätt att möjliggöra för flera program att växa är därför att flytta vård- och omsorgsprogrammet samt introduktionsprogrammet yrkesintroduktion- yrkespaket vårdbiträde, från Polhemsskolan till Vasaskolan. I samband med nybyggnation har där utrymme skapats för att utöka verksamheten med ett nytt program.

Huvuddelen av undervisningen på vård- och omsorgsprogrammet samt yrkespaket vårdbiträde på Polhemsskolan bedrivs i dag i en fristående skolbyggnad, P4. I samband med en eventuell flytt av programmet till Vasaskolan frigörs således lokaler med goda möjligheter till alternativ användning. Möjlighet skapas att ge plats till ökat antal utbildningsplatser på andra program utifrån bedömningar i planeringsunderlaget, alternativt på sikt gå ur lokalerna om de inte längre används.

Möjlighet skapas också att använda de lokaler på Polhemsskolan som lämnas av programmen till samarbete med andra externa aktörer.

Om inget program flyttas till Vasaskolan blir lokaler i stället lediga där. Det bedöms dock svårare att använda dessa lokaler av externa aktörer, då de lokaler som är planerade för att inrymma ett nytt program ligger placerade mitt i Vasaskolans huvudbyggnad.

Om vård- och omsorgsprogrammet ligger kvar på Polhemsskolan behöver en utökning av lokaler i närtid genomföras, eftersom flertalet yrkesprogram med behov av att utöka antalet utbildningsplatser då finns på Polhemsskolan, där lokalerna i dagsläget inte tillåter expansion.

Om en flytt av vård- och omsorgsprogrammet samt yrkespaket vårdbiträde genomförs kommer programmet för hälsa vård och omsorg inom anpassad gymnasieskola fortsätta bedriva sin utbildning på Polhemsskolan. Möjlighet till samarbete med Barn- och fritidsprogrammet kvarstår. Det är värdefullt att ha kompetensen för anpassad gymnasieskola samlad på en enhet. Det är också i linje med den pågående

förändringen på anpassad grundskola, att samla verksamheten på färre och större enheter. Syftet är att skapa och bibehålla goda förutsättningar för samarbete, sambedömning och kollegialt lärande inom anpassad skola.

Att flytta ett program

I den ovan nämnda av Utbildning Gävle genomförda översynen formulerades fyra styrande principer inför beslut om flytt av gymnasieprogram:

1. *Vissa program kan inte flyttas utan för stora ekonomiska konsekvenser.*
2. *Vissa program bör flyttas eftersom det ger möjlighet till utveckling.*
3. *En blandning av högskoleförberedande och yrkesprogram.*
4. *En jämn könsbalans.*

I översynen konstateras vidare att *den huvudsakliga problematiken vid en flytt finns kring att hantera oro hos den personalgrupp som ska flytta. Utredningen vill vara tydlig med att det den anser vara viktigast är den förankringsprocess, processledning i samband med flytt, som sker.*

I översynen beskrivs vård- och omsorgsprogrammet som ett program som bör flyttas eftersom det ger möjlighet till utveckling:

Utredningen har identifierat ett program som bör flyttas eftersom det ger möjlighet till utveckling och som svarar väl mot vad utredningen anser är ett behov på den framtida arbetsmarknaden. Det programmet är Vård- och omsorgsprogrammet (VO).

Utredningen anser att VO har alla förutsättningar att ytterligare kunna utvecklas, inte minst eftersom det redan söker samarbeten och verkar vara väl fungerande. Med ytterligare lokalutrymme och mer marknadsföring inför antagning kan förhoppningsvis programmet framstå som mer attraktivt för eleverna i årskurs 9. Utredningen är medveten om att det inte enbart är en fråga om marknadsföring och nya lokaler som gör en utbildning attraktiv, men att en tydlig satsning på ett program där det finns ett stort behov på arbetsmarknaden såväl nu som i framtiden inte kan vara fel.

Elever och personalgrupp

För de elever som redan går på den skola programmet är förlagt till innan flytt kommer en flytt naturligtvis påverka deras studietid, oavsett vilket program som flyttas. Det är av stor vikt att ett noggrant arbete genomförs med att förbereda flytten samt att se till att elever som är känsliga för förändringar får det stöd de behöver. En tid efter en genomförd flytt kommer de flyttade programmen vara en del av den nya skolans ordinarie utbildningsutbud och elever som söker till programmen söker till den berörda skolan på samma premisser som elever som söker till skolans nuvarande programutbud. Frågan om huruvida flytten påverkar elever torde således endast vara aktuell för de elever som direkt berörs av flytten under pågående utbildning.

Vad gäller personalen är förslaget, vad gäller både vård- och omsorgsprogrammet och yrkespaket vårdbiträde, att samtliga lärare i arbetslaget, samt biträdande rektor följer med vid en eventuell flytt. Arbetslaget kommer att erbjudas nyrenoverade lokaler och arbetsrum. Nödvändiga investeringar kommer att genomföras. I samband med flytten kommer arbetet med att marknadsföra programmen i syfte att möta det bedömda behovet att öka antalet utbildningsplatser intensifieras.

Elevtal och en jämn könsbalans

I den tidigare genomförda översynen över vilka gymnasieprogram Gävle kommuns gymnasieskolor ska erbjuda per skola identifieras en jämn könsbalans som en av fyra styrande principer. Principen är viktig och något som behöver arbetas med oavsett programflytt. I dagsläget är fördelningen av kön mellan program och skolor ojämn.

Könsfördelning Utbildning Gävles gymnasieskolor läsåret 24/25

	IM-gymnasiet	Borgarskolan	Polhemsskolan	Vasaskolan	Totalt
Flickor	46%	44%	40%	65%	48%
Pojkar	54%	56%	60%	35%	53%

Som synliggörs av tabellen ovan har Polhemsskolan en större andel pojkar och Vasaskolan en större andel flickor. Tabellerna nedan visar dessutom att såväl vård- och omsorgsprogrammet som naturvetenskapsprogrammet har en större andel flickor än pojkar på programmen.

Vård- och omsorgsprogrammet

Läsår	Elevantal åk 1-3	Andel pojkar	Andel flickor	Behöriga sökande	Varav 1:a handssökande
24/25	95	21%	79%	81	29
23/24	119	17%	83%	80	25
22/23	117	18%	82%	86	26
21/22	126	20%	80%	93	32

Naturvetenskapsprogrammet

Läsår	Elevantal åk 1-3	Andel pojkar	Andel flickor
24/25	315	44%	56%
23/24	322	44%	56%
22/23	359	44%	56%
21/22	370	46%	54%

Yrkespaket vårdbiträde

Läsår	Elevantal	Andel pojkar	Andel flickor
24/25	26	31%	69%
23/24	21	39%	61%
22/23	24	33%	67%
21/22	25	36%	64%

För att påverka den könsmissiga fördelningen mellan skolorna och samtidigt skapa plats för ett av de program där bedömningen är att antalet utbildningsplatser behöver öka skulle således ett annat program behöva flyttas. Eftersom flytten förväntas skapa utrymme för det flyttade programmet att växa bör, som tidigare konstaterats, det program som flyttas vara ett av de program där bedömningen i Skolverkets planeringsunderlag för gymnasial utbildning är att antalet utbildningsplatser behöver öka för att möta arbetsmarknadens behov. Av de fem identifierade programmen är det störst andel pojkar på de fyra andra, nämligen el- och energiprogrammet, fordons- och transportprogrammet, industritekniska programmet samt VVS- och fastighetsprogrammet. Alla dessa program är i stort behov av för verksamheten anpassade lokaler, något som inte är möjligt att rymma i Vasaskolans redan nyrenoverade lokaler.

Detta innebär att en jämnare könsfördelning på programmen inte är möjlig att åstadkomma genom en flytt av ett av de program där antalet utbildningsplatser behöver öka. Processen med att skapa en jämnare könsfördelning på program och skolor behöver därför fortsätta och intensifieras, oavsett placering av gymnasieprogrammen.

Ekonomiska konsekvenser

Vid en beräkning av kostnader för en eventuell flytt har utfallet för flyttkostnader av introduktionsprogram från Polhemsskolan till Borgarskolan använts som underlag.

Kostnaden för faktiska flytttransporter kopplat till den nyligen genomförda flytten var 237 tkr. Det är något färre elever som berörs av flytten av vård- och omsorgsprogrammet och yrkespaket vårdbiträde jämfört med introduktionsprogrammen. Dock är berörda program i högre grad beroende av möbler och större inventarier än de tidigare flyttade introduktionsprogrammen, så det kan antas att summan kommer att bli minst i den ovan beskrivna storleksordningen..

Vad gäller investeringskostnader behöver en inventering göras i syfte att identifiera vilka inventarier som används såväl av vård- och omsorgsprogrammet/ yrkespaket vårdbiträde som av programmet på anpassad gymnasieskola för hälsa vård och omsorg. Dessa inventarier behöver kompletteras med en extra uppsättning. Material och inventarier som endast används av vård- och omsorgsprogrammet/ yrkespaket vårdbiträde flyttas med till Vasaskolan och kostnaden ingår i ovan redovisad kostnad för flytttransporter. I övrigt behöver nya inventarier och material införskaffas där behov uppstår i samband med etablering i de nya lokalerna. Kostnader kopplade till inredning av de nyrenoverade lokalerna på Vasaskolan ingår till viss del i budget för nybyggnation och renovering av huvudbyggnad. Kalkylen för att ersätta den utrustning som kommer att behövas inom det anpassade gymnasieprogrammet uppgår till ca 1 mnkr, fördelade på ca 350 tkr till lägenheten och 650 tkr till metodrummet. Tillkommande behov av investeringar som beror av ökat antal elever kommer att finnas med i kommande års investeringsplaner. För att möjliggöra en ordentlig satsning bör vi räkna med tillkommande marknadsföringskostnader, som dock blir lika oavsett var programmet är beläget.

Elevers val av skola och program

För att skapa en bild av hur elevers val av gymnasieprogram påverkas av programmets skolplacering har en sammanställning gjorts av elever antagna till Vård- och omsorgsprogrammet inför läsåret 2024/25. I underlaget ingår elevers första- andra- och tredjehandsval. Resultatet redovisas i nedanstående tabeller.

Elever antagna på VO med Vasaskolan som alternativ

Totalt	Antal antagna med Vasaskolan inom valrang 1-3	Andel antagna med Vasaskolan inom valrang 1-3
44	9	20%

Elever antagna på VO med endast Polhem som alternativ

Totalt	Antal antagna med endast Polhem inom valrang 1-3	Andel antagna med endast Polhem inom valrang 1-3
44	7	16%

Elever antagna på VO med endast VO som alternativ

Totalt	Antal elever med endast VO inom valrang 1-3	Andel elever med endast VO inom valrang 1-3
44	10	22%

Elever antagna på VO med andra skolor som alternativ

Totalt	Antal antagna elever med andra skolor än Vasaskolan och Polhemsskolan alternativ	Andel antagna elever med andra skolor än Vasaskolan och Polhemsskolan alternativ
44	18	40%

- Det är en större andel av elever antagna till vård- och omsorgsprogrammet som har Vasaskolan som alternativ än andelen antagna elever som endast har Polhemsskolan som alternativ.
- Det är en större andel av antagna elever som har vård- och omsorgsprogrammet oavsett skola som enda alternativ än andelen elever som har Polhemsskolan som enda alternativ.
- Det är endast 16 procent av eleverna som har Polhemsskolan som enda alternativ.
- Sammantaget är det mer än hälften av eleverna som inom valrang 1-3 söker till flera olika program på flera olika gymnasieskolor.

Utveckling av kvalitet

I samband med en eventuell flytt av vård- och omsorgsprogrammet till Vasaskolan skapas nya möjligheter att öka programmets redan höga kvalitet. Det är viktigt att betona att det lokala utvecklingsarbetet av gymnasieprogram sker av skolledare och medarbetare inom programmet och i förekommande fall övriga gymnasieprogram. Helt i linje med skolans och programmets systematiska kvalitetsarbete.

Genom flytten skapas möjligheter till samarbete med naturvetenskapsprogrammet, vilket bör kunna öka attraktionskraften och i förlängningen leda till ökat antal sökande till programmet. I samarbete med vård- och omsorgsprogrammet erbjuds under introduktionsprogrammet yrkesintroduktion ett yrkespaket som erbjuder yrkesutgången vårdbiträde. Detta innebär att det på Vasaskolan kommer att samlas utbildningar som siktar mot hela vårdkedjan.

- Introduktionsprogrammet yrkesintroduktion – yrkespaket vård- och omsorg med yrkesutgång vårdbiträde
- Vård- och omsorgsprogrammet – undersköterska med möjlighet till vidare utbildning mot sjuksköterska
- Naturvetenskapsprogrammet – möjlighet till vidare utbildning mot sjuksköterska och läkare

Poängplanen kan vid behov komma att förändras så att utbudet av t.ex kurser inom det individuella valet av ämnen relaterade till vård och medicin kan breddas och komma samtliga elever till del. Studiebesök och kontakter med högskola kan samordnas.

Samarbete mellan elever inom gymnasiearbetet möjliggörs. För eleverna på vård- och omsorgsprogrammet kan incitamentet till att inte välja bort ämnen och nivåer som ger grundläggande behörighet till vidare studier öka i en skolmiljö där flertalet elever läser högskoleförberedande program.

Elevernas gymnasieval kan tydliggöras om Vasaskolan marknadsförs som ett medicinskt centrum med ämnen och utbildningar inom vårdkedjans alla nivåer.